

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/38/2025
Identifikačné číslo spisu:	6723202226
Dátum vydania rozhodnutia:	23.07.2026
Meno a priezvisko:	JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2026:6723202226.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Q. W., narodeného U., trvale bytom C., právne zastúpeného advokátom JUDr. Ľubomírom Ivanom, so sídlom Zvolen, Námestie SNP 41, proti žalovaným 1/ X. V., narodenému U., trvale bytom C., 2/ V. V., narodenej U., trvale bytom C., 3/ Slovak Estate s. r. o., so sídlom Bratislava, Tallerova 4, IČO: 50 050 907, žalovaní 1/ až 3/ právne zastúpení Advokátskou kanceláriou VASIL & partners, s. r. o., so sídlom Košice, Kupeckého 320/33D, IČO: 47 240 482, o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, vedenom na Okresnom súde Zvolen pod sp. zn. 13C/39/2023, o dovolaní žalovaných 1/ až 3/ proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 4. decembra 2024 sp. zn. 15Co/41/2024, takto

rozhodol:

I. Dovolanie o d m i e t a .

II. Žalobca m á voči žalovaným 1/, 2/ a 3/ n á r o k na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

Odôvodnenie

I.

Konanie pred súdom prvej inštancie

1. Okresný súd Zvolen (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 9. januára 2024 č. k. 13C/39/2023-91 určil, že kúpna zmluva medzi žalovaným 1/ a žalovanou 2/ ako predávajúcimi a žalovaným 3/ ako kupujúcim, predmetom ktorej bol prevod spoluvlastníckeho podielu o veľkosti 1/2 na pozemku - parcele registra „E“, parcelné č. XXX o výmere 145 m2, trvalý trávny porast vedenom Katastrálnym odborom Okresného úradu Zvolen, nachádzajúcim sa v katastrálnom území A., obci C., okrese D., zapísanom na liste vlastníctva č. XXX (ďalej ako „pozemok“), a na základe ktorej bol povolený vklad vlastníckeho práva v konaní vedenom Katastrálnym odborom Okresného úradu Zvolen pod sp. zn. M., je neplatná (výrok I.). Zároveň žalovaným 1/ až 3/ uložil povinnosť spoločne a nerozdielne nahradiť žalobcovi trovy konania v rozsahu 100 %, a to do 3 dní od právoplatnosti uznesenia súdu prvej inštancie o výške náhrady trov konania (výrok II.).

2. Žalobca, ktorý bol podielovým spoluvlastníkom pozemku v spoluvlastníckom podiele 1/3, sa v spore domáhal určenia neplatnosti kúpnej zmluvy, ktorou žalovaní 1/ a 2/ ako spoluvlastníci pozemku svoj spoluvlastnícky podiel previedli na žalovanú 3/ bez splnenia si zákonom uloženej ponukovej povinnosti. Súd prvej inštancie, aplikujúc § 40a, § 137, § 140 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „OZ“) konštatoval, že z procesného hľadiska sa jednalo o žalobu o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej aj ako „CSP“), pri ktorej súd neskúma existenciu naliehavého právneho záujmu, preto argumentáciu žalovaných, že žalobca nemá na podanej žalobe naliehavý právny záujem, nevyhodnotil ako relevantnú. Žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu predstavuje legitímny prostriedok ochrany podielového spoluvlastníka, ktorého predkupné právo bolo porušené. Ak súd žalobe o určenie neplatnosti právneho úkonu vyhovie, príslušný orgán správy katastra nehnuteľností v zmysle ustanovenia § 34 ods. 2 katastrálneho zákona vyznačí v katastri nehnuteľností stav pred neplatným právnym úkonom - okrem žaloby o určenie neplatnosti právneho úkonu teda nie je potrebné podať žiadnu ďalšiu žalobu, ale žalobca už vyhovením tejto žalobe (po právoplatnosti súdneho rozhodnutia) dosiahne ním zamýšľaný cieľ. Z uvedených dôvodov prvoinštančný súd žalobe vyhovel.

II.

Konanie pred odvolacím súdom

3. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj „odvolací súd“) rozhodol o odvolaní žalovaných 1/ až 3/ rozsudkom zo 4. decembra 2024 č. k. 15Co/41/2024-150 tak, že rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žalovaným 1/ až 3/ uložil povinnosť spoločne a nerozdielne zaplatiť žalobcovi trovy odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

4. Odvolací súd dospel k záveru, že súd prvej inštancie vo veci vykonal všetky potrebné dôkazy, vyvodil z nich správne skutkové zistenia, dôkazy vyhodnotil jednotlivo ako aj vo vzájomných súvislostiach a takto zistený skutkový stav aj náležite posúdil podľa relevantných právnych noriem vzťahujúcich sa na danú vec. Súd dal odpoveď na všetky podstatné a relevantné otázky, ktoré sa vzťahujú k posúdeniu uplatneného nároku žalobcu. Svoje zistenia a závery aj riadne odôvodnil a vysporiadal sa so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami podstatnými pre správne právne posúdenie veci (§ 220 ods. 2 CSP). Odôvodnenie napadnutého rozsudku považoval odvolací súd za dostatočné a stotožnil sa s ním v plnom rozsahu (§ 387 ods. 2 CSP).

5. Námietky žalovaných, že súd prvej inštancie nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a nesprávne právne vec posúdil, odvolací súd nepovažoval za dôvodné.

6. Odvolací súd poukázal na rozhodovaciu činnosť Najvyššieho súdu SR (sp. zn. 4Cdo/238/2022 z 24. 01. 2024, sp. zn. 5Cdo/62/2023 z 27. 03. 2024) a konštatoval, že osobitným právnym predpisom, z ktorého vyplýva možnosť domáhať sa určenia neplatnosti kúpnej zmluvy v hmotnoprávnej rovine je § 40a OZ v spojení s § 140 OZ. Podľa názoru odvolacieho súdu by sa jednalo o prílišný formalistický prístup, ak by súdy vychádzali striktnie len z textu skôr prijatej právnej normy, ktorá nezodpovedá neskoršiemu právnemu predpisu a zároveň by rozhodovali v rozpore s ustálenou rozhodovacou činnosťou, keďže súdy pripúšťajú podanie žaloby o určenie (relatívnej) neplatnosti právneho úkonu ako jednej z možností, ako sa môže oprávnený spoluvlastník domáhať nápravy v prípade porušenia jeho zákonného predkupného práva voči povinnému subjektu z predkupného práva.

III.

Dovolanie žalovaných

7. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podali žalovaní 1/ až 3/ (ďalej aj ako „dovolatelia“) dovolanie, ktorého prípustnosť odôvodnili § 420 písm. b), f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP.

8. V súvislosti s dôvodmi dovolania podľa § 420 písm. b) a písm. f) CSP dovoletelia namietali, že v

priebehu odvolacieho konania došlo k prevodu vlastníckeho práva k podielu 1/3 k celku k nehnuteľnostiam, zo strany žalobcu na Q. W., nar. XXXX, možno predpokladať, že ide o syna žalobcu. Táto zmena nebola zo strany odvolacieho súdu procesne reflektovaná, čím došlo k vydaniu procesne nevykonateľného a nesprávneho rozhodnutia v prospech osoby, ktorá nemá aktívnu vecnú legitimáciu v súdnom spore.

9. Týmto rozhodnutím odvolacieho súdu tiež malo dôjsť k vydaniu rozhodnutia, ktoré porušilo právo žalovaných na spravodlivý proces, keďže boli zaviazaní na plnenie nevykonateľného rozhodnutia (v časti náhrady trov konania) voči žalobcovi, ktorý už nemal procesné postavenie žalobcu. Ak bolo priznané právo žalobcovi, ktorý už nemôže vystupovať ako žalobca v sporovom konaní, žalovaní naproti tomu boli zaviazaní na splnenie právnej povinnosti voči neoprávnenému subjektu. Napádané nesprávne rozhodnutie súdu už žalovaní nemohli korigovať a intenzívne zasahuje do ich práv, nakoľko v zmysle tohto napádaného rozhodnutia bolo vydané už aj rozhodnutie súdu prvej inštancie, ktoré zaviazalo žalovaných na úhradu trov konania voči žalobcovi (ktorý už žalobcom nie je), a to v sume 895,37 Eur.

10. Odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, a teda naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 421 písm. a) CSP videli žalovaní v tom, že v zmysle doterajšej ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, dovolací súd nepovažoval za prípustné podanie žaloby o určenie relatívnej neplatnosti kúpnej zmluvy s poukazom na to, že osobitný predpis, ktorý podanie takejto žaloby umožňuje, je § 40a v spojení s § 140 OZ. Dovolatelia poukázali na skutočnosť, že otázka, či možno podať žalobu o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d) CSP v prípade, ak to osobitný predpis výlučne neustanovuje, riešil už Najvyšší súd Slovenskej republiky, a to ako výsledok zjednocujúceho postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pod R 14/2021, v zmysle ktorého prednostne platí, že nie je prípustná žaloba podľa § 137 písm. d) CSP, ktorou sa žalobca domáha výlučne neplatnosti kúpnej zmluvy. Takáto žaloba je nadbytočná, nakoľko zákon umožňuje žalovať priamo na určenie práva podanie žaloby o určenie vlastníckeho práva. Skutočnosť, že sa jedná o žalobu, ktorej predmetom je určenie právnej skutočnosti, potvrdzuje aj judikatúra Najvyššieho súdu SR, a to rozhodnutie R 1/2023. Vzhľadom na znenie § 137 písm. d) CSP sú dovolatelia toho názoru, že žalobcovi v takomto prípade právo na podanie žaloby o určenie právnej skutočnosti nevyplyva z osobitného predpisu, a teda žalobe podanej v takomto zmysle nemožno s ohľadom na samotné znenie žalobného návrhu vyhovieť. Z vyššie uvedených dôvodov sa žalovaní nemohli stotožniť s argumentáciou odvolacieho súdu v ods. 17. jeho rozhodnutia.

11. Zo samotnej dikcie § 40a a § 140 OZ podľa žalovaných nevyplyva formulácia, ktorá by žalobcu oprávňovala na podanie žaloby takým spôsobom, ako je uvedené v žalobnom návrhu. Podanú žalobu preto považujú za procesne neprípustnú. Vzhľadom na znenie § 137 písm. d) CSP a vyššie uvedené skutočnosti vyjadrili dovolatelia názor, že žalobcovi právo na podanie žaloby o určenie právnej skutočnosti nevyplynulo z osobitného predpisu, a teda žalobe nebolo možné vyhovieť. Pripustenie tejto žaloby nesleduje nápravu právneho stavu v prospech žalobcu, nakoľko ak aj sa stane vlastníkom opätovne právny predchodca žalovaného, nič mu nebráni, aby opätovne predkupné právo porušil a dostal žalobcu do právneho stavu neistoty a potreby vyvolania ďalšieho súdneho sporu. Presne vzniku tejto situácie má záujem predísť nová právna úprava v CSP, ktorá zhodne s judikatúrou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a názormi právnickej obce in generum nepripúšťa.

12. Naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 421 písm. b) CSP vzhľadli žalovaní v tom, že v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená otázka zásadného právneho významu, a to či: „Je možné za osobitný právny predpis, z ktorého vyplýva možnosť podania žaloby o neplatnosť kúpnej zmluvy, považovať § 40a Občianskeho zákonníka v spojení s § 140 Občianskeho zákonníka?“

13. Dovolatelia poukázali na skutočnosť, že táto otázka výslovne riešená nebola, keďže proces rozhodovania o tejto otázke nebol výsledkom zjednocujúceho postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. V rámci doposiaľ známeho procesu rozhodovania prevláda zjednocujúci názor, že prípustnosť tejto žaloby s odkazom na § 40a a § 140 OZ nie je možná.

14. Podľa dovolateľov názory, ktoré pripúšťajú opačný výklad ako vyplýva z R 14/2021 sú ojedinelé a

sú v rozpore so zaužívanou praxou, preto považujú za nevyhnutné, aby bola zodpovedaná otázka, či vôbec opačný výklad, pripúšťajúci možnosť domáhať sa určenia neplatnosti kúpnej zmluvy s poukazom na osobitné ustanovenie § 40a a § 140 Občianskeho zákonníka, je prípustný.

15. Súčasťou dovolania bol návrh na odklad vykonateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu do času, kým nebude rozhodnuté o ním podanom dovolaní. Za dôvody hodné osobitného zreteľa označili žalovaní fakt, že na základe nezákonného postupu súdu bolo vydané nevykonateľné rozhodnutie, nakoľko bolo vydané voči subjektu, ktorý v čase vydania rozhodnutia už nebol vlastníkom predmetnej nehnuteľnosti a nemal byť ani účastníkom konania. S uvedeným nevyhnutne súvisí aj nevykonateľnosť výroku č. II napádaného rozhodnutia, ktorým boli žalovaní zaviazaní na úhradu trov konania voči žalobcovi. V predmetnom prípade tak existuje hrozba vzniku nenapraviteľnej alebo ťažko napraviteľnej ujmy, a to spočívajúca tiež v tom, že na úhradu trov konania boli žalovaní zaviazaní voči subjektu, ktorý nie je aktívne vecne legitimovaný. K naplneniu tejto hrozby totiž skutočne došlo a to tým, že žalovaní boli zaviazaní na úhradu trov konania voči žalobcovi, a to v sume 895,37 Eur, samostatným uznesením vyššieho súdneho úradníka zo 16. januára 2025.

16. Na základe vyššie uvedeného dovolateľa navrhli, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky zrušil rozsudok odvolacieho súdu, vrátil vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, a aby zaviazal žalobcu nahradiť trovy dovolacieho konania dovolateľom v plnej výške.

17. Z vyjadrenia žalobcu k dovolaniu žalovaných vyplynulo, že rozhodnutie odvolacieho ako i prvoinštančného súdu považuje za správne, riadne odôvodnené, a podľa neho nie je dôvod na odklad vykonateľnosti dovolaním napadnutého rozhodnutia. Dovolanie považuje v celom rozsahu za rozporuplné a nedôvodné.

IV.

Konanie o dovolaní

18. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) sa po zistení, že dovolanie podali v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strany zastúpené v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorých neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zaoberal návrhom na odklad vykonateľnosti rozsudku odvolacieho súdu, tento však nepovažoval za dôvodný, keď v súlade s ustálenou praxou najvyššieho súdu negatívne rozhodnutie o tomto návrhu nevydal. Bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) následne skúmal, či sú dané aj predpoklady prípustnosti, resp. dôvodnosti dovolania.

19. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšej inštancie, sa v civilnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania. Otázka posúdenia, či sú, alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (pozri sp. zn. 3Cdo/42/2017, 4Cdo/95/2017, 5Cdo/87/2017, 8Cdo/99/2017).

20. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Dovolací súd nesmie byť vnímaný ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu, a to z akýchkoľvek hľadísk (viď napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/165/2017, 3Cdo/14/2017, 4Cdo/157/2017, 5Cdo/155/2016, 8Cdo/67/2017). Dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP).

21. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená, musí byť vyvážené sprisnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne

prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namieste je skôr reštriktívny výklad (pozri sp. zn. 1Cdo/26/2017, 2Cdo/154/2017, 3Cdo/42/2017, 5Cdo/12/2017, 7Cdo/163/2017, 8Cdo/73/2017).

V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

Podľa § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

K dovolaniu podľa § 420 písm. b) CSP

Podľa § 420 písm. b) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu.

22. Prípustnosť dovolania z dôvodu podľa § 420 písm. b) CSP dovolatelia videli v tom, že v priebehu odvolacieho konania došlo zo strany žalobcu (Q. W., nar. XX. XX. XXXX k prevodu vlastníckeho práva k jeho podielu 1/3 k celku k nehnuteľnostiam na Q. W., nar. XXXX, o ktorom možno predpokladať, že ide o syna žalobcu. Táto zmena nebola zo strany odvolacieho súdu procesne reflektovaná, čím došlo k vydaniu procesne nevykonateľného a nesprávneho rozhodnutia v prospech osoby, ktorá nemá aktívnu vecnú legitimáciu v súdnom spore - Q. W., rod. W., nar. XX. XX. XXXX už nemal procesnú subjektivitu.

Podľa § 60 CSP stranami sú žalobca a žalovaný.

Podľa § 61 CSP procesnú subjektivitu má ten, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva.

Pri fyzických osobách spôsobilosť mať práva a povinnosti vzniká narodením a zaniká smrťou (§ 7 OZ).

23. Od procesnej subjektivity treba odlišovať aktívnu vecnú legitimáciu.

24. Na to, aby sa niekto stal účastníkom konania, netreba, aby bol účastníkom hmotnoprávneho vzťahu, o ktorý v konaní ide; stačí, ak podá žalobu (v takom prípade sa stáva žalobcom), alebo aby bola proti nemu podaná žaloba (v takom prípade sa stáva žalovaným). Či však bude žalobca v spore úspešný závisí od toho, či je účastníkom hmotnoprávneho vzťahu, z ktorého vyvodzuje žalobou uplatnený nárok. Pre označenie stavu vyplývajúceho z hmotného práva, keď je jeden účastník subjektom práva a účastník na opačnej procesnej strane subjektom povinnosti, ktoré sú predmetom konania, sa v občianskom procesnom práve používa pojem „vecná legitimácia“.

Z hľadiska posúdenia vecnej legitimácie nie je rozhodujúce, či a na základe čoho sa určitá fyzická alebo právnická osoba len subjektívne cíti byť účastníkom určitého hmotnoprávneho vzťahu, ale vždy iba to, či účastníkom objektívne je alebo nie je. Nedostatok aktívnej vecnej legitimácie znamená, že ten, kto o sebe tvrdí, že je nositeľom hmotnoprávneho oprávnenia (žalobca), nie je nositeľom toho hmotnoprávneho oprávnenia, o ktoré v konaní ide; o nedostatok pasívnej vecnej legitimácie ide naopak vtedy, ak ten, o kom žalobca tvrdí, že je nositeľom hmotnoprávnej povinnosti (žalovaný), nie je

nositeľom hmotnoprávnej povinnosti, o ktorú v konaní ide (rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/192/2004).

25. Vymedzenie účastníkov konania sa zakladá procesným spôsobom - žalobcom je ten, kto podal na súd návrh na začatie konania (žalobu), a žalovaným je ten, koho žalobca v žalobe za tohto účastníka konania označil. Inštitút účastníctva konania ako inštitút rýdzo procesný, t. j. inštitút občianskeho práva procesného je potrebné odlišiť od vecnej legitímácie, ktorá so zreteľom na hmotné právo ustanovuje, kto je nositeľom uplatneného práva alebo povinnosti v konkrétnom prípade. Ustanovujú ju predpisy hmotného práva. Či účastník procesného konania je tiež vecne legitimovaný (aktívne alebo pasívne), sa ukáže až v konečnom súdnom rozhodnutí. Nedostatok vecnej legitímácie znamená, že účastník nebol nositeľom práva, o ktoré v konkrétnom konaní išlo (uznesenie Najvyššieho súdu SR z 21. júla 2010 sp. zn. 5Cdo/135/2010).

26. V danom prípade žalobca ako spoluvlastník nehnuteľnosti podal na súd žalobu, ktorou sa domáha určenia neplatnosti kúpnej zmluvy, ktorej účastníkmi sú žalovaní, a to z dôvodu porušenia jeho predkupného práva, čím je daná jeho aktívna vecná legitímácia. Nebolo sporné ani namietané, že by žalobca nemal spôsobilosť na práva a povinnosti. Okolnosť, že v priebehu odvolacieho konania previedol svoj spoluvlastnícky podiel k nehnuteľnosti na inú fyzickú osobu, nemá na jeho procesnú subjektivitu v zmysle § 61 CSP ani na jeho aktívnu vecnú legitímáciu v spore ako osoby, ktorej predkupné právo bolo predmetnou kúpnu zmluvou porušené, žiadny vplyv.

27. Z uvedeného dôvodu dovolací súd považoval dovolanie žalovaných, podané z dôvodu podľa § 420 písm. b) CSP za odôvodnené neprípustnými dôvodmi, čo by samo osebe malo za následok odmietnutie dovolania podľa § 447 písm. f) CSP.

K dovolaniu podľa § 420 písm. f) CSP

Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

28. Prípustnosť dovolania z dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP dovolatelia odôvodnili tým, že postupom odvolacieho súdu - jeho rozhodnutím došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý proces; sú totiž zaviazaní na plnenie nevykonateľného rozhodnutia (v časti náhrady trov konania) voči žalobcovi, ktorý už nemá procesné postavenie žalobcu a „napádané nesprávne rozhodnutie súdu už žalovaní nemohli korigovať a intenzívne zasahuje do ich práv, nakoľko v zmysle tohto napádaného rozhodnutia bolo vydané už aj rozhodnutie súdu I. inštancie, ktoré zaviazalo žalovaných na úhradu trov konania voči žalobcovi (ktorý už žalobcom nie je), a to v sume 895,37 Eur“.

29. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a dôvodnosť dovolania v prípade, ak miera porušenia procesných práv strany v dôsledku nesprávneho procesného postupu súdu nadobudla značnú, výraznú, resp. relevantnú intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami. Jeho súčasťou nie je ani právo procesnej strany vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov.

30. Pojem „procesný postup“ bol vysvetlený už vo viacerých rozhodnutiach najvyššieho súdu tak, že sa ním rozumie faktická, vydaniu konečného rozhodnutia predchádzajúca činnosť alebo nečinnosť súdu, teda sama procedúra prejednávania veci (to, ako súd viedol konanie), znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení a mariaca možnosti jej aktívnej účasti na konaní (tu porovnaj R 129/1999 a sp. zn. 1Cdo/202/2017, 2Cdo/162/2017, 3Cdo/22/2018, 4Cdo/87/2017, 5Cdo/112/2018, 7Cdo/202/2017 a 8Cdo/85/2018). Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických

osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky.

31. Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpoveď na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 119/03, III. ÚS 209/04). Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, avšak musí dať odpoveď na otázky, ktoré majú pre vec podstatný význam (II. ÚS 251/04, III. ÚS 209/04).

32. Pokiaľ dovolatelia porušenie ich práva na spravodlivý proces videli v tom, že odvolací súd vyhovel žalobcovi (protistrane) a určil, že predmetná kúpna zmluva medzi žalovanými 1/ a 2/ a žalovanou 3/ je neplatná, také zdôvodnenie - vymedzenie dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP nespĺňa požiadavky vyplývajúce z § 432 CSP a pre vykonanie dovolacieho prieskumu nie je dostatočné.

33. Najvyšší súd uvádza, že už podľa predchádzajúcej procesnej úpravy (OSP) dospel k záveru, že realizácia procesných oprávnení sa účastníkovi neznemožňuje právnym posúdením (viď R 54/2012 a sp. z n. 1Cdo/62/2010, 2Cdo/97/2010, 3Cdo/53/2011, 4Cdo/68/2011, 5Cdo/44/2011, 6Cdo/41/2011, 7Cdo/26/2010 a 8ECdo/170/2014). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Ani od 1. júla 2016 nie je žiadny dôvod pre odklon od vyššie uvedeného chápania dopadu nesprávneho právneho posúdenia veci (nesprávneho vyriešenia niektorej právnej otázky súdom) na možnosť niektorej strany civilného sporového konania uskutočňovať jej patriace procesné oprávnenia. Nesprávne právne posúdenie veci nezakladá vadu zmatčnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP (viď aj R 24/2017).

34. Ak teda žalovaní prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP videli v nesprávnom právnom posúdení nároku na náhradu trov konania, takto vymedzený dôvod dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je prípustný. Dovolatelia taktiež nedôvodne namietali, že nemohli korigovať nesprávne rozhodnutie odvolacieho súdu, keďže mali a aj využili možnosť podať dovolanie a mohli v ňom namietat' nesprávne právne posúdenie v súlade s § 421 ods. 1 CSP.

35. Z uvedených dôvodov odvolací súd aj v tejto časti vyhodnotil dovolanie ako odôvodnené neprípustnými dôvodmi, čo by samo osebe viedlo k jeho odmietnutiu v súlade s § 447 písm. f) CSP.

K dovolaniu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP

Podľa § 421 ods. 1 CSP dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky,

- a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu,
- b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo
- c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

Podľa § 423 CSP dovolanie len proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné.

Podľa § 428 CSP v dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh).

Podľa § 432 CSP dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v

nesprávnom právnom posúdení veci (odsek 1). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (odsek 2).

36. Aby na základe dovolania podaného podľa § 421 ods. 1 CSP mohlo byť rozhodnutie odvolacieho súdu podrobené meritórnemu dovolaciemu prieskumu z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci, musia byť (najskôr) splnené predpoklady prípustnosti dovolania zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré, okrem iného, patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustnými dovolacími dôvodmi a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 431 až § 435 CSP (porovnaj sp. zn. 2Cdo/203/2016 a 6Cdo/113/2017).

37. Dovolací súd zdôrazňuje, že pre všetky dôvody prípustnosti dovolania vymenované v ustanovení § 421 ods. 1 CSP má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako ju dovolateľ vo svojom dovolaní zadefinuje a špecifikuje. Aby dovolanie bolo podľa tohto ustanovenia prípustné, v dovolaní nastolená otázka musí byť otázkou právnou (či už hmotnoprávnou alebo procesnoprávnou, avšak nikdy nie skutkovou) a zároveň otázkou rozhodujúcou pre rozhodnutie odvolacieho súdu, to znamená otázkou, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení svoje rozhodnutie založil (t. j. otázkou, o d vyriešenia ktorej záviselo dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu).

38. Ak nemá dovolanie, prípustnosť ktorého strana sporu vyvodzuje z ustanovenia § 421 ods. 1 CSP, vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k znemožneniu meritórnemu dovolaciemu prieskumu a odmietnutiu dovolania, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, o ktorú z možností uvedených v ustanoveniach v § 421 ods. 1 písm. a) až c) CSP ide, teda z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania (porovnaj sp. zn. 1Cdo/126/2017, 1Cdo/206/2017, 2Cdo/203/2016, 3Cdo/235/2016, 4Cdo/89/2017, 7Cdo/20/2017, 8Cdo/186/2016) a súčasne musí byť aj preukázané, že skutočne ide o niektorý z predpokladov prípustnosti dovolania (rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu alebo b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne).

39. Musí ísť o právnú otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Právna otázka, na vyriešení ktorej nespočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (vyriešenie ktorej nevedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), i keby bola prípadne v priebehu konania súdmi posudzovaná, nemôže byť považovaná za významnú z hľadiska tohto ustanovenia.

40. Riešenie právnej otázky prebieha v procese právneho posudzovania veci, pri ktorom súd uvažuje o určitej právnej norme, jej obsahu, zmyslu a účelu, normu interpretuje a zo svojich skutkových zistení (to znamená po vyriešení skutkových otázok a na ich podklade) prijíma právne závery o (ne)existencii dôvodu pre aplikovanie predmetnej právnej normy na posudzovaný prípad.

41. V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z ustanovenia § 421 ods. 1 CSP, by teda dovolateľ mal:

- a) konkretizovať právnú otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd,
- b) vysvetliť, a označením konkrétneho stanoviska, judikátu alebo rozhodnutia dovolacieho súdu doložiť, v čom sa riešenie právnej otázky odvolacím súdom odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu [písm. a)], alebo označiť rozhodnutia dovolacieho súdu, v ktorých je konkrétna právna otázka riešená rozdielne [písm. c)], resp. uviesť, ktorá právna otázka, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, nebola ešte v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu vyriešená [písm. b)],
- c) uviesť, ako mala byť táto otázka správne riešená.

42. Dovolanie nie je koncipované ako ďalší riadny opravný prostriedok („ďalšie odvolanie“), preto pri formulácii právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, je potrebné mať

na zreteli, aby zároveň bola vymedzená aj dostatočne všeobecným spôsobom tak, aby bolo možné vôbec konštatovať, že vo vzťahu ku konkrétnej právnej otázke skutočne existuje alebo neexistuje ustálená, príp. rozdielna rozhodovacia prax dovolacieho súdu.

43. Dovolací súd v tejto súvislosti poukazuje aj na judikovaný právny záver ústavného súdu (sp. zn. II. ÚS 172/03), v zmysle ktorého „ak by najvyšší súd bez ohľadu na neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane“. Aj z ďalších rozhodnutí ústavného súdu (napr. nálezy sp. zn. I. ÚS 115/2020, I. ÚS 336/2019) vyplýva požiadavka na náležité posúdenie dovolania vo vzťahu k jeho prípustnosti - „pri posudzovaní toho, či dovolateľ dostatočne vymedzí právnu otázku, je potrebné, aby sa najvyšší súd pokúsil autenticky porozumieť dovolateľovi - jeho textu ako celku, ale na druhej strane nesmie ani dotvárať vec na úkor procesnej protistrany. Nie je úlohou najvyššieho súdu „hádať“, čo povedal dovolateľ, ale ani vyžadovať akúsi dokonalú formuláciu právnej otázky.“ V tomto kontexte ústavný súd vyžaduje, aby právna otázka z dovolania jasne vyčnievala a takisto aby z dovolania vyčnievalo aj právne posúdenie veci, ktoré pokladá dovolateľ za nesprávne s uvedením toho, v čom má spočívať táto nesprávnosť; preto musí pripraviť jasné, vecné a zmysluplné vymedzenie namietaného nesprávneho právneho posúdenia spornej právnej otázky.

44. Žalovaní namietli nesprávnosť právneho záveru odvolacieho súdu v bode 17. odôvodnenia jeho rozsudku. Za otázku, pri riešení ktorej sa dovolací súd odklonil od ustálenej judikatúry najvyššieho súdu označili otázku: „či možno podať žalobu o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d) CSP v prípade, ak to osobitný predpis výlučne neustanovuje?“

45. Túto otázku podľa dovolateľov už dovolací súd riešil v rozhodnutí, uverejnenom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov S R č. 1/2021 (R 14/2021), a to v bodoch 17.1. a 18. odôvodnenia.

46. Podľa názoru dovolateľov „prípustnosť žaloby podľa § 137 písm. d) CSP na určenie neplatnosti kúpnej zmluvy je síce možná, ale výlučne len za okolností, ak z konkrétneho prípadu je na základe žalobného návrhu zrejmé, že žalobca v tomto návrhu sleduje, aby bol zapísaný ako vlastník vo verejnom registri - súd žalobcu vyzve na účely odstránenia väd predmetu konania v zmysle § 129 CSP; teda aj v zmysle R 14/2021 prednostne platí, že nie je prípustná žaloba podľa § 137 písm. d) CSP, ktorou sa žalobca domáha výlučne neplatnosti kúpnej zmluvy.“

47. Pokiaľ dovolatelia odklon od riešenia otázky prípustnosti predmetnej žaloby od ustálenej judikatúry namietali poukazom na R 14/2021, opomenuli, že v danom prípade najvyšší súd riešil inú otázku, a to otázku procesnej prípustnosti žaloby podľa § 137 písm. c) CSP a/alebo podľa § 137 písm. d) CSP za procesnej situácie, keď predmet sporu v danej veci nebolo možné jednoznačne ustáliť, keď uviedol, že „je nutné zaoberať sa otázkou, z akého právneho vzťahu žalobkyňa vyvodzuje v konaní ňou uplatňovaný nárok (t. j. predmet konania), následne tento vzťah dôsledne analyzovať a nakoniec správne vyhodnotiť a posúdiť po právnej stránke.“ a v tej súvislosti konštatoval:

„16. Pri riešení procesnej prípustnosti žaloby podľa § 137 písm. c) CSP a/alebo podľa § 137 písm. d) CSP je nutné zaoberať sa otázkou, z akého právneho vzťahu žalobkyňa vyvodzuje v konaní ňou uplatňovaný nárok (t. j. predmet konania), následne tento vzťah dôsledne analyzovať a nakoniec správne vyhodnotiť a posúdiť po právnej stránke. Za účelom zabezpečenia podkladov, nevyhnutných pre tento postup, ukladá zákon žalobkyni povinnosť uviesť vždy už v žalobe rozhodujúce skutočnosti. Tie majú súdu umožniť, aby daný právny vzťah, a z neho vyvodzovaný nárok, analyzoval a právne kvalifikoval z aspektov významných tak pre posúdenie rôznych otázok procesnej povahy (napr. obsah žaloby, právomoc, príslušnosť, procesná subjektivita), ako aj pre prípadné posúdenie veci samej. Žalobkyňa je povinná svoj nárok skutkovo vymedziť, nemusí ho však právne vyhodnotiť a zdôvodniť (ak ho predsa len v žalobe právne posúdi, súd daným posúdením nie je viazaný). Je totiž vecou súdu, aby v zmysle zásady „iura novit curia“ podal právnu kvalifikáciu uplatňovaného nároku. Pre analýzu právneho vzťahu strán a posúdenie jeho povahy z hľadiska obsahu žaloby na prejednanie a rozhodnutie o nároku, ktorý

žalobkyňa vyvodzuje z tohto právneho vzťahu, je tak rozhodujúce obsahové hľadisko, teda akú povahu majú práva a povinnosti strán tvoriace obsah právneho vzťahu (5Cdo/120/2017). Inak povedané predmet konania (resp. obsah žaloby) nie je tvorený výlučne žalobným návrhom (petitum), ale aj rozhodujúcimi skutkovými tvrdeniami - opisáním skutkového deja (causa petendi). Na základe žalobného návrhu a opísania skutkového deja možno individualizovať predmet konania. Súd je viazaný petitom žaloby po obsahovej stránke a tento petit je potrebné vykladať v súvislosti so skutkovými tvrdeniami žalobcov v spore. Súd má skúmať celý obsah podanej žaloby, nielen samotný žalobný návrh.

17. Podľa názoru dovolacieho súdu predmet sporu v danej veci nie je možné jednoznačne ustáliť (pozri bod 3.). Zo samotného petitu žaloby síce vyplýva, že žalobkyňa sa domáhala vyslovenia neplatnosti spornej zmluvy a prísne formalisticky (iba z obsahu petitu) bolo potom možné podriaďiť danú vec pod procesný režim ustanovenia § 137 písm. d) CSP, ale z obsahu samotnej žaloby tiež vyplýva, že mohlo ísť aj o žalobu v procesnom režime ustanovenia § 137 písm. c) CSP. V takomto prípade by mal petit žaloby ale spočívať v určení, či tu právo je alebo nie je (žalobkyňa nie je spoludlžníčkou spornej zmluvy), teda nešlo by o neplatnosť spornej zmluvy. Pokiaľ žalobkyňa formálne figurovala v spornej zmluve ako jej účastník (spoludlžník), je tiež nepochybné, že sa jedná o spotrebiteľský spor, na ktorý okrem všeobecných hmotnoprávných a procesnoprávných ustanovení dopadá aj režim uvedený v bode 12.3.

17.1. Aj podľa názoru relevantnej právnej teórie „žalobný návrh znejúci na určenie právnej skutočnosti, ktorý z osobitného predpisu nevyplýva, je potrebné považovať za vadný. Pokiaľ vady žaloby nie sú odstránené, súd žalobu odmieta (§ 129), ibaže pre tento nedostatok možno v konaní pokračovať. Súd napriek nesprávnej formulácii petitu môže v konaní pokračovať, ak je z obsahu žaloby zrejmé, čoho sa týka a čo sleduje. Súd je totiž viazaný obsahom žalobného petitu, nie jeho formuláciou. Napr. v okolnostiach konkrétneho prípadu je možný taký postup súdu, že súd na základe žalobného návrhu na určenie neplatnosti kúpnej zmluvy rozhodne, že žalobca je vlastníkom veci, ak je zo žaloby dostatočne zrejmé, že žalobca sleduje, aby bol zapísaný ako vlastníkom vo verejnom registri.“ (TOMAŠOVIČ, M. In ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 505).

18. Súd prvej inštancie mal za účelom ustálenia predmetu konania v zmysle § 129 CSP žalobkyňu poučiť o vadách ňou podanej žaloby a vyzvať ju, aby ich v ním určenej lehote odstránila. Z obsahu spisu vyplýva, že súd prvej inštancie takto nepostupoval, keď dospel k záveru, že predmetná žaloba je procesne neprípustná, nakoľko sa nejedná o určenie právnej skutočnosti vyplývajúcej z osobitného predpisu. Na uvedenú procesnú nesprávnosť neprihliadol ani odvolací súd.“

48. Na rozdiel o d namietaného judikátu R 14/2021, v predmetnej veci ide o procesnú situáciu, kedy predmet sporu bol ustálený a nesporný. Odvolací súd v bodoch 12., 14., 16. až 18. odôvodnenia jeho rozsudku uviedol:

„12. V prejednávanej veci sa žalobca domáhal určenia neplatnosti kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi žalovanými 1/ a 2/ ako predávajúcimi a žalovanou 3/ ako kupujúcim, z ktorej vklad údajov do katastra nehnuteľností bol povolený Okresným úradom Zvolen, katastrálny odbor pod č. M.. Žalobca sa domáhal určenia neplatnosti kúpnej zmluvy z dôvodu, že žalovaní 1/ a 2/ ako podieloví spoluvlastníci si nespĺnili svoju zákonnú povinnosť ponúknuť mu ako oprávnenému spoluvlastníkovi ich spoluvlastnícky podiel k nehnuteľnosti na predaj pred tým, než tento previedli na žalovanú 3/.“

49. Predmetom konania v prejednávanom prípade teda nebolo určenie vlastníctva (ako naznačovali dovolatelia), ale určenie neplatnosti kúpnej zmluvy ako právnej skutočnosti.

50. Odvolací súd v dovolaní napadnutom rozsudku sp. zn. 15Co/41/2024 ďalej dôvodil:

„14. (...) V danom prípade je potrebné si uvedomiť, že ide o tzv. relatívnu neplatnosť právneho úkonu, ktorej sa oprávnený subjekt musí dovolať na rozdiel od tzv. absolútnej neplatnosti právneho úkonu, na ktorú súd prihliada z úradnej povinnosti, pričom jednou z možností dovolania sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu je aj podanie žaloby o jej neplatnosť. Podaním žaloby a jej dorúčením sa skončila relatívna neplatnosť právneho úkonu a nastala neplatnosť, ktorú svojimi účinkami možno prirovnať k absolútnej neplatnosti.

16. V konaní nebolo sporné, že žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu je žalobou o určenie právnej

skutočnosti v zmysle § 137 písm. d) CSP, v prípade ktorej je jej prípustnosť podmienená existenciou osobitného predpisu, ktorý určitú osobu oprávňuje podať žalobu o určenie neplatnosti právneho úkonu (viď napr. rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Cdo/268/2019, 4Cdo/26/2021, 9Cdo/7/2021). V konaní pred súdom prvej inštancie, ale aj odvolacím súdom bola daná rovnaká námietka žalovaných, a to, či je v danom prípade prípustná žaloba v zmysle § 137 písm. d) CSP.

17. Odvolací súd zastáva názor, že ustanovenie § 40a OZ je normou, ktorá umožňuje podanie žaloby o určenie právnej skutočnosti v zmysle § 137 písm. d) CSP, bez potreby preukazovania naliehavého právneho záujmu. Podľa názoru odvolacieho súdu toto ustanovenie je v spojení s § 140 OZ možné vykladať tak, že ide o osobitné zákonné oprávnenie, ktoré umožňuje opomenutému podielovému spoluvlastníkovi podať žalobu o určenie neplatnosti právneho úkonu podľa § 137 písm. d) CSP. Dovoľanie sa relatívnej neplatnosti má zákonný dôsledok (relatívnej) neplatnosti právneho úkonu, a teda aj žalobný petit musí zodpovedať zákonnému dôsledku (neplatnosť) a nie následku na vlastníctvo (iný vlastnícky stav). Treba rozlišovať hmotno-právnu formu (§ 40a OZ) a procesnoprávnu formu (§ 137 písm. d) CSP) - stránku uplatnenia relatívnej neplatnosti právneho úkonu. Pokiaľ hmotné právo de lege lata dovoľanie sa relatívnej neplatnosti pripúšťa, aj procesné právo musí takúto žalobu umožniť bez ohľadu na to, že ustanovenie § 40a OZ výslovne na žalobu o neplatnosť neodkazuje. Účelom predkupného práva spoluvlastníkov je totiž ochrana oprávneného spoluvlastníka pre prípad, že by sa mal zmeniť okruh spoluvlastníkov, keďže pre spoluvlastníka môže byť dôležité, aby ostal rovnaký okruh spoluvlastníkov k veci. Môže dôjsť k situáciám, že ak by sa okruh spoluvlastníkov zmenil, prinieslo by to nezhody medzi spoluvlastníkmi. Predkupné právo slúži oprávnenému spoluvlastníkovi, aby mal možnosť zabrániť prípadnej zmene osoby iného spoluvlastníka, resp. vylúčiť tretiu osobu zo spoluvlastníctva. Predmetnou žalobou žalobca dosiahne obnovenie pôvodného spoluvlastníckeho stavu a zostane mu zachované predkupné právo podielového spoluvlastníka. Dovoľaním sa relatívnej neplatnosti právneho úkonu žalobca dosiahol, že právny úkon prevodu nehnuteľností kúpnu zmluvou, z ktorej vklad bol povolený príslušným okresným úradom, katastrálnym odborom je neplatný. Je zrejmé, že žalobca si z hľadiska zákonných možností vybral žalobu o určenie neplatnosti právneho úkonu, teda nie žalobu na nahradenie prejavu vôle vo forme kúpnej zmluvy. Podľa platnej právnej úpravy je rozsudok, ktorým bolo rozhodnuté o neplatnosti právneho úkonu ohľadne nehnuteľnosti listinou, na základe ktorej správa katastra vyznačí formou záznamu stav pred týmto právnym úkonom (§ 34 ods. 2 katastrálneho zákona), a preto dôvodnosť aplikácie § 137 písm. d) CSP je daná.

18. Odvolací súd s ohľadom na vyššie uvedené je teda toho názoru, že v danom prípade je osobitným právnym predpisom, z ktorého vyplýva možnosť domáhať sa určenia neplatnosti kúpnej zmluvy v hmotnoprávnej rovine ustanovenia § 40a OZ v spojení s ustanovením § 140 OZ. Je síce pravdou, že uvedené oprávnenie nie je priamo uvedené v týchto ustanoveniach OZ ako je to napríklad v prípade § 77 Zákonníka práce, či § 132 Obchodného zákonníka, na ktoré poukázali aj žalovaní, avšak je potrebné si uvedomiť, že ustanovenie § 40a a § 140 OZ boli v platnosti a v účinnosti dlho predtým, ako vstúpil do platnosti a účinnosti CSP (pozri rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/238/2022 z 24. 01. 2024, sp. zn. 5Cdo/62/2023 z 27. 03. 2024). Odvolací súd pritom poukazuje na to, že aj v dôvodovej správe k § 137 písm. d) CSP bol zákonodarcom uvedený len demonštratívny výpočet právnych predpisov, podľa ktorých možno podať žalobu o určenie právnej skutočnosti. Podľa názoru odvolacieho súdu by sa jednalo o prílišný formalistický prístup, ak by súdy vychádzali striktnie len z textu skôr prijatej právnej normy, ktorá nezodpovedá neskoršiemu právnemu predpisu a zároveň by rozhodovali v rozpore s ustálenou rozhodovacou činnosťou, keďže súdy pripúšťajú podanie žaloby o určenie (relatívnej) neplatnosti právneho úkonu ako jednej z možností, ako sa môže oprávnený spoluvlastník domáhať nápravy v prípade porušenia jeho zákonného predkupného práva voči povinnému subjektu z predkupného práva.“

51. Ako vyplýva z vyššie uvedeného, rozhodnutie Najvyššieho súdu SR R 14/2021 riešilo procesný postup za situácie, v ktorej si nižšie súdy neujasnili predmet konania; o takú situáciu v prejednávanej veci nešlo, takže nebolo možné konštatovať odklon od ustálenej judikatúry najvyššieho súdu. Dovolatelia teda neopodstatnene uplatnili dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP, a preto dovolací súd považoval dovoľanie v tejto časti za neprípustné, čo samo osebe je dôvodom na odmietnutie dovoľania podľa § 447 písm. f) CSP.

K dovolaniu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP

Podľa § 140 Občianskeho zákonníka ak sa spoluvlastnícky podiel prevádza, majú spoluvlastníci predkupné právo, ibaže ide o prevod blízkej osobe (§ 116, § 117). Ak sa spoluvlastníci nedohodnú o výkone predkupného práva, majú právo vykúpiť podiel pomerne podľa veľkosti podielov.

Podľa § 40a Občianskeho zákonníka ak ide o dôvod neplatnosti právneho úkonu podľa ustanovení § 49a, § 140, § 145 ods. 1, § 479, § 589 a § 701 ods. 1, považuje sa právny úkon za platný, pokiaľ sa ten, kto je takým úkonom dotknutý, neplatnosti právneho úkonu nedovolá. Neplatnosti sa nemôže dovolávať ten, kto ju sám spôsobil.

52. Dovolateľmi namietanú právnu otázku najvyšší súd už riešil, keď v rozhodnutí sp. zn. 4Cdo/238/2022 uviedol: „(...) sa dovolací súd nestotožnil so zužujúcim výkladom ustanovenia § 137 písm. d) CSP, prezentovaným žalovaným 2/, t. j. že oprávnenie domáhať sa určenia právnej skutočnosti (teda aj určenia neplatnosti zmluvy) musí byť v osobitnom právnom predpise výslovne (expressis verbis) vymedzené ako oprávnenie podať žalobu o neplatnosť určitého právneho úkonu/zmluvy. Inak povedané z textu právnej normy musí vyplývať možnosť podania žaloby o určenie právnej skutočnosti, čo v danom prípade nebolo naplnené. Podľa dovolacieho súdu osobitným právnym predpisom, z ktorého vyplýva oprávnenie žalobcu domáhať sa určenia neplatnosti kúpnej zmluvy (právnej skutočnosti) je v hmotnoprávnej rovine daného prípadu ustanovenie § 40a Občianskeho zákonníka, v spojení s ustanovením § 140 Občianskeho zákonníka (...).

To, že zo samotného textu predmetnej právnej normy nevyplýva výslovne možnosť podania žaloby nepovažoval dovolací súd z hľadiska uplatnenia práva za významné. Je potrebné si uvedomiť, že text ustanovenia § 40a Občianskeho zákonníka, ako aj § 140 Občianskeho zákonníka bol formulovaný zákonodarcom dávno predtým, ako vstúpil do platnosti a účinnosti Civilný sporový poriadok. V zmysle dôvodovej správy k ustanoveniu § 137 písm. d) CSP „medzi osobitné predpisy podľa písm. d) patria napríklad Zákonník práce, zákon o dobrovoľných dražbách a pod.“

Z uvedeného vyplýva, že ani samotný zákonodarcu v Civilnom sporovom poriadku nevymenúva taxatívnym spôsobom právne predpisy „... napríklad ... a pod.“, v zmysle ktorých možno podať žalobu o určenie právnej skutočnosti. Nemožno preto striktné formalisticky lipnúť na tom, aby text právnej normy prijatý skôr celkom slovné zodpovedal neskoršiemu právnemu predpisu, t. j. Civilnému sporovému poriadku.“

53. Priamo vo vzťahu k porušeniu predkupného práva a určeniu neplatnosti kúpnej zmluvy z tohto dôvodu najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 5Cdo/62/2023 z 27. 03. 2024 uviedol: „žaloba o neplatnosť kúpnej zmluvy je žalobou o určenie právnej skutočnosti a zákon dáva žalobcovi ako podielovému spoluvlastníkovi pri porušení jeho predkupného práva zákonnú ochranu proti tomu, kto jeho predkupné právo porušil, a to buď tým, že sa môže domáhať relatívnej neplatnosti zmluvy, alebo domáhať sa, aby mu bola vec ponúknutá na kúpu, alebo mu predkupné právo zostáva zachované (§ 603 ods. 3 OZ a § 40a OZ). Tieto nároky sa však vylučujú vzájomne a znamená to, že oprávnený sa musí rozhodnúť, ktorý z nich uplatňuje. Keďže samotný zákon dáva v prípade porušenia predkupného práva podielovému spoluvlastníkovi možnosť výberu ochrany pre porušenie predkupného práva, nemožno žalobu o relatívnu neplatnosť zmluvy považovať za neprípustnú a osobitným predpisom je v tomto prípade samotný § 40a Občianskeho zákonníka, ktorý takúto alternatívu umožňuje. V tomto konaní nie je sporné, že žalobca sa relatívnej neplatnosti predmetnej zmluvy dovolal u oboch žalovaných, ktorí však túto relatívnu neplatnosť zmluvy doposiaľ neuznali. Preto žalobca má právo obrátiť sa na súd a vybrať si niektorú z alternatív zákonnej ochrany jeho spoluvlastníckeho práva. Práve podanie žaloby o relatívnu neplatnosť kúpnej zmluvy podľa § 40a OZ v spojení s § 140 OZ je jedným zo spôsobov ochrany spoluvlastníckeho práva, ktoré nemožno žalobcovi ako oprávnenej osobe uprieť.“

54. Z uvedeného vyplýva, že dovolateľmi nadnesená otázka v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP už bola v rozhodovacej praxi riešená a vyriešená bola. Dovolací súd nezistil dôvod pre vyslovenie iného záveru v predmetnej veci, stotožniac sa s právnym názorom uvedeným vo vyššie označených rozhodnutiach najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/238/2022 a 5Cdo/62/2023. Keďže namietaná právna otázka už v

rozhodovacej praxi najvyššieho súdu vyriešená bola, dovolanie z dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP nie je prípustné. Riešenia tejto otázky odvolacím súdom sa od jej právneho riešenia vo vyššie uvedených judikátoch najvyššieho súdu neodkláňa, preto dovolací súd dovolanie v tejto časti nepovažoval za prípustné ani z dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

55. Dovolatelia napadli dovolaním rozhodnutie odvolacieho súdu v celom rozsahu, t. j. aj vo výroku o nároku na náhradu trov konania, v tejto časti však dovolanie riadne neodôvodnili. Pokiaľ v rámci návrhu na odklad vykonateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu poukazovali na nevykonateľnosť II. výroku rozsudku odvolacieho súdu z dôvodu, že v konaní úspešný žalobca v čase rozhodnutia odvolacieho súdu už nebol (spolu)vlastníkom spornej nehnuteľnosti, túto námietku dovolací súd nepovažoval za opodstatnenú s poukazom na závery, vyslovené vo vzťahu k dovolaniu žalovaných podľa § 420 písm. b) CSP.

56. Z uvedených dôvodov dovolací súd podľa § 447 písm. f) CSP dovolanie žalovaných ako celok odmietol.

57. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania dovolací súd rozhodol v súlade s § 453 ods. 1 CSP v spojení s § 255 ods. 1 CSP tak, ako je uvedené vo výroku tohto uznesenia. O výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštancie v lehote do 60 dní po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 262 ods. 2 CSP).

58. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.